

JAROSLAV KVAPIL

SVATÝ VÁCLAVE!

Rozhlasem dne 28. září 1938

Tato slova promluvil jsem pražským rozhlasem v nejosudnější dobu našeho národního života, tož v sám podvečer mnichovského diktátu, když jsme už zcela cítili blížící se vichřici hněvu, aniž jsme se mohli ještě nadíti všech jejích příštích hrůz. Po jejich odvrácení připomínám si někdejší svůj projev nanovo a děkuji osudu nejen za to, že jsem dovedl tehdy nezoufat, ale i za jeho milost, že mi bylo dopřáno všechno to přečkat a pak se vrátit s národem do země zaslíbené . . .

V létě 1947.

J. K.

*Svatý Václave, kníže české země,
v písni jásavé vzývá Tě Tvé plémě,
modlitby vstříc jsou Ti hymnem horoucím,
nedej zahynouti nám i budoucím!*

*Svatý jazyk svůj zachraň našim dětem,
stráží nad ním stůj před cizáckým světem,
dej nám lásku svoji, sílu v bouř i klid,
bychom v těžkém boji mohli zvítězit!*

*Mluvu přeslaskou, již Tě národ vzývá.
chraň svou památkou, aby věčně živá
světem mohla trásti v písni jásavé,
kníže české vlasti, svatý Václave!*

*Zem i jazyk svůj zachraň vlastním dětem,
hrdě s námi stůj před cizáckým světem,
v denním žitím pouti, v boji planoucím
nedej zahynouti nám i budoucím!*

Touto vroucí modlitbou volal k Tobě, nejmilovanější světče, před pětáctyřiceti lety mladý básník, a dnes se týmiž slovy modlí k Tobě starý člověk za všechny, kdož jsou s ním spjati v

tuto chvíli jedinou myšlenkou a jedinou vůlí, abychom odolali, abychom nepodlehli, když se přes Tvůj národ znova vichřice hněvu žene. Byls nám po tisíc let symbolem nejen odvahy, nýbrž i pravé lásky, byls nám knížetem míru, ale Tvoje orlice vlála i na praporech táhnoucích v čele českých vojsk na obranu vlasti.

Nebylo doby a nebylo věku, kdy by se byl český národ k Tobě neutíkal a Tebe nevyznával, necht' při tom jednotlivci byli naplněni skutečnou náboženskou vírou nebo nebyli: v době temna, jež se na Tvůj národ přivalilo po katastrofě bělohorské, rozmnožoval ušlechtilý český kněz, byt' jezuita, starodávnou píseň Tebe vzývající o novou sloku a modlil se k Tobě za ponížený národ slovy: "Ty jsi dědic české země, rozpomeň se na své plémě, nedej zahynouti nám i budoucím!"

Přetěžká doba nastává, světče Václave, nanovo Tvému národu! Tváří v tvář zvilému nepříteli, jenž vyhrožuje a chystá se k útoku, je Tvůj národ zneklidněn pomyšlením, že by jej mohli opustit i ti dosud nejvěrnější; urážen zběsilou nenávistí a hanoben nejpotupnějším lhaním stojí tu opět uprostřed rozbouřené Evropy, jako stál za dob husitských - a jestliže si v tu chvíli ulevoval bolestnými i hněvnými slovy, bylo to příliš a příliš lidské při tom nadlidském rozechvění, jehož jsme se dočkali ve výročí Tvého svátku tisíc let uctívaného a o dvacátém výročí svého novodobého národního osvobození!

Tisíc let uplynulo od těch dob, kdy Tě dala skláti vůle bratrova, a po tisíci letech zachvěl se Tvůj národ pomyšlením, že by jej i jeho nejbližší, jeho slovanští bratři, dovedli přepadnout anebo aspoň opustit, až by se bránil - a neubráníl!

Pod Tvými prapory stejně jako pod prapory husitskými šli za světové války čeští muži celým světem dobývat české svobody, a pomohli jí dobývati v řadách těch, pro něž stejně jako pro svou vlast krváceli. V těch řadách našich někdejších, a kéž i dnešních spojenců hledá teď Tvůj národ ne snad ochranu, při níž by se skryl do bezpečnosti svých odvěkých hranic, nýbrž ochranu především mravní a odpovědnou, ochranu to, která mu byla tolikráte slíbena a svatosvatě zaručena. Pod Tvými prapory vraceli se čeští lidé ze světové války s vědomím, že pomohli porazit nepřítele a že vysvobodili vlast, ale že nesou s vítězi domů i záruku trvalého míru a pravého křesťanského soužití všech národů.

Žel, mír světa a pravé křesťanství jsou dnes od nás vzdálenější než kdy předtím, a po slunných dnech našeho osvobození, po dočasné shodě všech národů o pokojném soužití, po všech těch nadějích, že v Čechách bude tak, jak toužil Neruda - že bude v Čechách bílý den a plno růží kolem - po všech těch dobách připadají nám dnes na mysl jiná a bolestná slova tohoto velikého, nejnárodnějšího českého básníka:

Trpká je sláva po otcích, přetrpké vzpomínání,

trpká je naděj v budoucnost, že až se hlava sklání,

trpce zní píseň národa, trpce vše slovo naše,

trpké jdou kletby z našich úst, trpké i otčenáše!

To je tedy letošní výročí Tvého svátku, nejmilovanější vládce české země! Kolikrát však bylo v českých vlastech o Tvém svátku stejně, ba i bolestněji a beznadějněji, kolikrát nevěřili už ani nejvěrnější synové Tvého národa, že drahý jazyk svatováclavský opět zahlaholí českými nivami a městy, že jím zas budou mluvit malí i velcí, že si jím ještě dobudeme úrovně jiných a šťastnějších národů, že jím promluvíme za Tvůj národ k celému světu! A přece jsme všeho toho dosáhli, stokrát pokleslí vzchopili jsme se vždycky znova a dovedli jsme býti zase národem stejně Tvým jako národem Žižkovým! Máme býti dnes jiní, kdy je nám třeba větší odvahy než kdykoliv jindy - dnes, kdy jsme za svůj národ i za svůj stát mnohem, mnohem odpovědnější než v časech národní nesvobody, z níž jsme se před dvaceti lety vymanili?

Stát je ohrožen, ale národ trvá jako mocný celek dál, a to na té půdě, kde žil před Tebou, s Tebou, s Tebou a tisíc let i po Tobě. Necht' mu chtějí vzíti, a snad jenom na čas - světče Václave, kéž zas jenom načas! - kusy této země, jež byly od pravěku jeho, a jež dávali Tvoji nástupci bohužel až přespříliš štědře a neuvážlivě v užívání lidem cizím: my v srdci této země vytrváme, bude nás víc a víc, my tu zemi znova pokryjeme květy své lásky a zkypríme ji svou prací, my ji a třeba načas zmenšenu zvětšíme vším tím úsilím, jež nás provázelo od věku, od Bílé hory až po dny dnešní, neboť ta země je naše, naše, naše, a přestala by naši být jen s vyhubením posledního českého odvážného člověka!

Světče Václave, ulovil ses před tisíciletím k mnohým obětem a ústupkům mocnějšímu sousedovi, abys tuto zemi zachránil: odpykals to svým mladým životem, ale čin Tvůj zdál se pak často činem rozvážným i moudrým, a snad jsi nás tenkrát opravdu zachránil od osudu našich bratří, Slovanů polabských, v cizím příboji tak nadobro utonulých, že jsou dnes jejich pozdní potomci našimi nejúhlavnějšími nepřáteli.

Dnešek žádal od Tvých nástupců, od těch, kdož dnes vládou českým vlastem, jako jsi jim vládl před tisíci lety Ty, a žádá od celého národa obět' obdobnou, ba mnohem, mnohem větší! Zoufale jsme se k ní odhodlávali, ale sebevětší obětavost ukázala se býti marnou, neboť nepřítel chce nejen kusy té posvátné země svatováclavské, nýbrž i svobodu, ba život celého Tvého národa. Toho nedáme, byť nás i celý svět opustil, ač v potupě a porobě by náš národ už žít nedovedl. Je dnes početnější, vzdělanější a jednotlivější než byl za vlády Tvé, rozmnožil se o svou větev slovenskou odedávna ztracenou a teď znova zakvétající - a jediným nepřítelem, nepřítelem skutečně nejnebezpečnějším, mohl by být jen on sám sobě samému, kdyby se v chvílích nového nebezpečství rozestoupil znova na strany a třídy, kdyby se zas potíral druh druhem, stav stavem a vyznavač jedné víry vyznavačem víry jiné! V přesmutný den loňského roku, kdy jsme provázeli ke hrobu pozdního dědice Tvé vladařské slávy, přísahali jsme všichni ústy jeho nástupce, že věrni zůstanem. Kdekdo by nás mohl zradit, my však nezradíme sami sebe: Tvůj národ, svatý Václave, stojí tu uprostřed Evropy čist a zneuctěn, byť se před ním zákeřně zneuctíval národ jiný. Snad přitom zaváhali na chvíli i mnozí z těch, jimž jsme bezpečně důvěřovali: národ Tvůj, světče Václave, nezaváhal, a dobývá si tím nové cti a nového důkazu, že pravda je záštitou nejbezpečnější, a nakonec že bohdá zas jen pravda zvítězí!

Po dvacet let plnili jsme své závazky k mocným tohoto světa, hověli jsme jejich zájmům, i když to nebyly naše zájmy vlastní, dbali jsme všech jejich pokynů, dostáli jsme všem svým povinnostem, dali jsme se usměřňovat, ba využívat, aby na nás nepadl ani stín té výčitky, že jsme kdy byli národem věrolomným. Jím nejsme ani dnes! Se svým čistým štítem byli jsme odhodláni ustoupit s bojiště, když nechtěli jiní, abychom tasili meče nejenom na svoji, nýbrž i

na jejich záchranu: dnes vidí celý svět, že by to bylo marno - a nikoli na nás, nýbrž na tom světě záleží, co se stane zítra.

Čisti myjeme si ruce, byla-li naše oběť zbytečná, zatopí-li se svět znova krví těch, kdož by nás napadli! Výspa, na níž jsme stáli s Tebou i po Tobě, se možná na čas zúží, nezúží se však srdce Tvého národa, nezměknou jeho mozolné pěsti, byť je byl prozatím zas jen zatínal místo aby sám uhodil; nezemdlí jeho bdělé oči, byť zalité slzami lítosti a spravedlivého hněvu! Vidíme jimi nejen dnešek, nýbrž i dalekou budoucnost, a za tu jsme my živoucí dnešku i té budoucnosti odpovědni!

Obětoval jsi mnoho, světče Václave, abys národ uchránil od možného zániku, i Tvůj jinošský život byl tomu obětován! Po staletích a staletích řekl jiný moudrý český člověk, mluvčí svého ohroženého národa, že jindy mužové za vlast umírali, my však že pro ni chceme žít a pracovat. Kéž můžeme, kéž to může býti naším společným heslem i slibem o výročí Tvé mučednické smrti i Tvého slavného svátku národního, kníže české země, svatý Václave!

Modlíme se k Tobě, věřící i nevěřící, ve dnech úzkosti a ve dnech nové naděje, že nedáš zahynouti nám i budoucím! Ale tento veliký úkol, nedat zahynouti, bereme Tebe uctívající na sebe samy, a běda českému člověku, běda českému pokolení, jež by jej chtělo opustit! V Tvé jméno volá dnes starý český spisovatel k svému národu slokou velikého básníka Jaroslava Vrchlického:

Tu víru posud v hrudi, klenot vzácný, máme,

že lepší zaplane ti jednou budoucnost,

že synů dav se zbudí, tvoje pouta zláme,

a tvůj vínek zasadí zas nové slávy skvost,

a Blaník otevře se, věštba neoklame!

Jež jede kníže tvůj, nad jeho hlavou vlaje

ta stará orlice, a v ústret jemu plaje

sta ohňů zářících jak hvězdný k slávě most!